

P. ERȘOV

CĂLUȚUL COCOȘAT

P. Eršov

CĂLUȚUL COCOȘAT

EDITURA RADUGA, MOSCOVA • 1990 • EDITURA ION CREANGA, BUCURESTI

PARTEA ÎNȚI

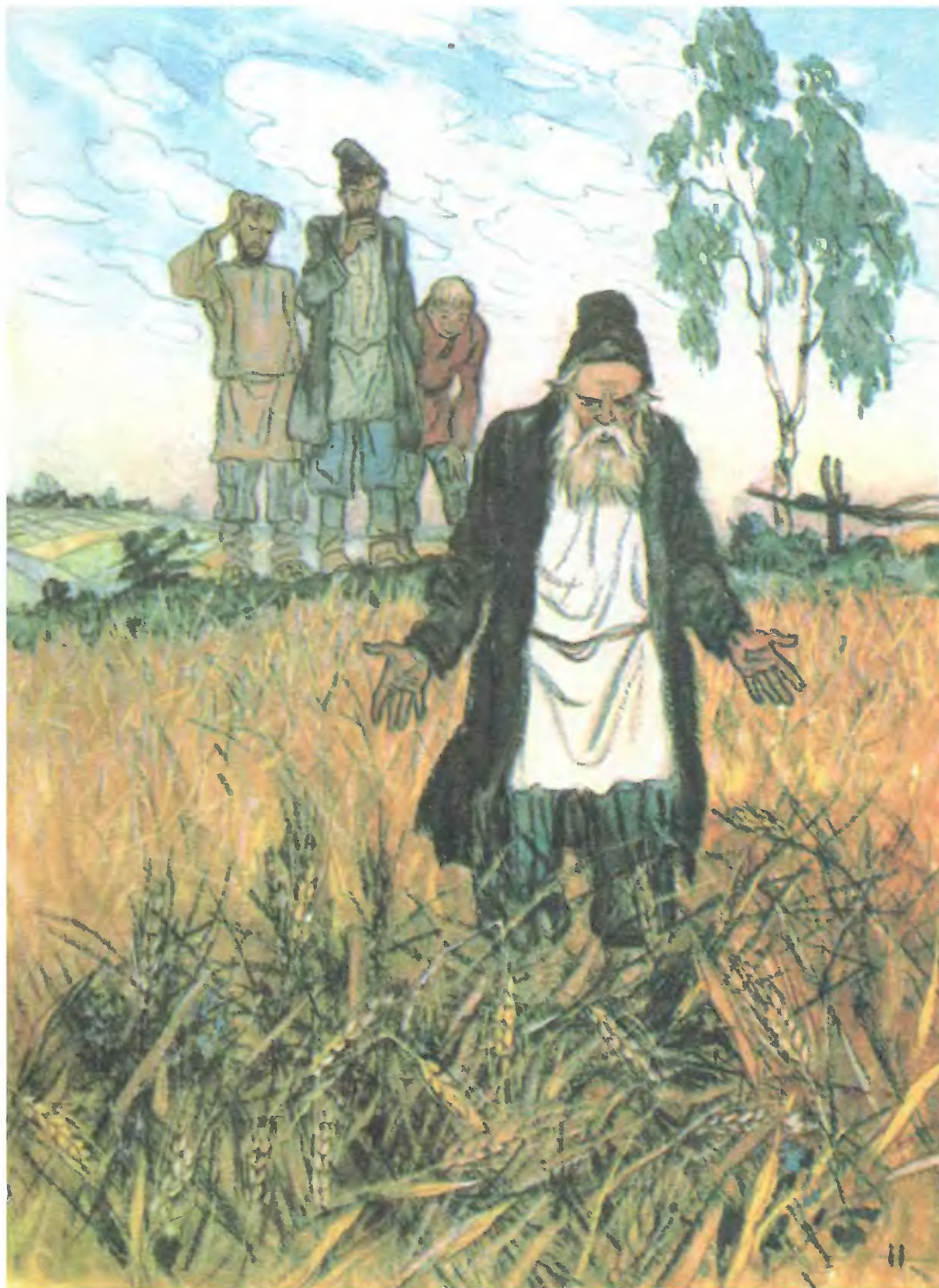
A fost odată...

Peste munți și peste dealuri,
Peste mări fără de maluri,
Pe pământul nostru bun
Sta un moș, într-un cătun.
Și-avea trei feciori: cel mare
Mai mintos era, se pare;
Mijlociu-așa și-așa;
Iar cel mic — prostuț sadea.
Frații grâne semănau
Și-n oraș mi le vindeau,
Că orașul se afla

Lîngă satul lor, colea.
Toate se vindeau în grabă,
Primeau banii la tarabă
Și, cu buzunaru-umflat,
Se-ntorceau acasă-n sat.

Vreme cît s-a scurs, n-am știre;
Iacă și-o nenorocire:
Pe ogoare, cineva
Grîu-ncepe a-l călca.
Pacoste așa cumplită
Nemaifiind pomenită,
Chibzuiră așadar
Cum să-l prindă pe tâlhar.
Și-n sfîrșit le vine gîndul
Să pîndească toți, cu rîndul;
Să păzească noaptea-n grîu,
Pacostei să-i pună frîu.

Deci, cum sta să amurgescă,
Vru cel mare s-o pornească
Stînd de strajă pe ogor,
Și-și luă furca și-un topor.
Dar veni curînd furtuna,
Nu se mai vedea nici luna.
Și flăcău-nspăimîntat
Într-un stog s-a furișat.
Trece noaptea, ziua vine;
De sub stog ieși, cu bine,
Se stropi cu apă rece
Și răcni fălos cît zece:
— Somnoroși nesăturați!
Haide, ușa descuiați,
Ploaia tare m-a udat
Noaptea cît de pază-am stat!

Frații-n grabă descuiară
Și-n odaie îl lăsară,
Întrebînd cu mare zor:
— Ce-a fost, frate, pe ogor?
Dar pîndarul se cruci,
La icoane se-ndoi
Și, tușind, grăi în șoapte:
— N-am dormit întreaga noapte!
Dar, spre nenorocul meu,
Timpu-a fost cum e mai rău:
A turnat ca din găleată,
Udă mi-e cămașa toată.
Vai de mine, ce furtună! ...
Altfel, totul a mers strună.
Tatăl spune cu mîndrie:
— Ei, Danilo, bravo ție!
Tu, ca să vorbesc așa,
M-ai slujit pe voia mea.
Neclintit, cum se cuvine,
Nu mă făcuși de rușine!
Iarăși sta să amurgescă.
Dînd acuma s-o pornească
Mijlociul spre ogor,
Își luă furca și-un topor.
Frigu-ardea ca o arsură;
Dinții-i clănțăneau în gură
Și, cum tremura de zor,
O luă iute la picior.
A pîndit într-o grădină,
Lîngă gard, pe la vecină ...
De, voinicul se temea!
Dar, în zori, cum mai striga:
— Somnoroșilor! Ce stați?
Haide, ușa descuiați,
Că a fost un ger turbat.
Uite, tot îs degerat!

Frații ușa descuiară
Și să intre îl lăsară,
Întrebînd cu mare zor:
— Ce-a fost, frate, pe ogor?
Dar pîndarul se-nchina,
La icoane se-ndoia
Silnic răspunzînd în șoapte:
— N-am închis un ochi azi noapte!
Dar, blestem afurisit,
M-a pătruns un frig cumplit.
Of, ce n-aș fi dat pe-un foc!
Am jucat mereu pe loc
Și, zău, n-a prea fost a bună ...
Altfel, totul a mers strună.
Tatăl spuse: — Ai stat treaz.
Ești, Gavriilo, un viteaz!

Cît pe ce să amurgească.
Prîslea să mi se gătească
Era timp ... Habar n-avea;
Pe-un colț de cuptor cînta,
Ca un prost, cu toată gura:
— Of, voi, ochi frumoși ca mura!
Frații au sărit de zor
Să-l gonească spre ogor,
Însă, cum se vede treaba,
Răgușeau cam toți degeaba.
Nici că se mișcase. Ci
Taică-su atunci veni
Să-l îndemne: — Haide-acușa,
Du-te să pîndești, Vaniușa!
Mazăre și bob ți-oi da,
Ba și poze, zău așa ...
Doar atunci Ivan coboară,
În suman mi se-nfășoară,
Ia și pîine berechet

Și-o pornește-ncet, încet.
Vine noaptea; iese luna.
El de pază face-ntruna.
Nevăzînd picior de om,
Se lungește sub un pom.
Cîte stele sînt socoate,
Pîinea de la sîn o scoate,
Cînd răsună-un nechezat.
Hait! Pîndarul s-a sculat
Gata lupta s-o înceapă
Și-a zărit, pe cîmp, o iapă.
Iapa, ce să vezi, era
Albă toată, ca de nea.
Coama lungă — măi să fie! —
Inelată și-aurie.
— Iete-te! Zi, tu-mi erai
Hoțul? ... Păi atuncea, stai!
Neica zău că nu glumește:
Te încalec cît zici pește!
Uite ce lăcustă, frate!
Și, cînd clipa o socoate,
Prîslea fuge către iapă,
Prinde coada — nu-i mai scapă! —
Și îi sare în spinare
D-andăratelea, călare.
Iapa însă nu se lasă!
Scînteind din ochi, focoasă,
Gîtu-n arc și-l îndoi
Și ca fulgerul porni.
Zboară-n cerc peste ogoare,
Peste rîpe, mări, sare,
Fuge-n tropot peste munți,
Umblă cu pași mari pe punți
Și, trecînd păduri și ape,
Vrea de Vanea să se scape.
Dar nici el nu e nătîng:

Pumnii lui de coadă-o strîng ...
Pîn-la urmă iapa geme:
— Vanea, dacă-atîta vreme
Nici nu te-am putut clinti,
Vrednic ești stăpîn să-mi fii.
Dă-mi un loc pentru odihnă
Și să mă-ngrijești în tihnă;
Dar, pe cer — să bagi de seamă —
Cînd luceafărul de-aramă
Va luci în fapt de seară,
Slobodă, Vaniușa, iară
Să mă lași de-i vrea, zglobie,
Să mai umblu pe cîmpie.
Eu, chiar peste zile trei,
Am să-ți nasc doi cai, doi smei,
Cai cu coame năzdrăvane,
Cum nici n-au mai fost, Ivane!
Și ți-oi naște și-un căluț
De trei palme, piticuț,
Cu două cocoase-n spate
Și urechi de-un cot, fîrtate.
Primii doi să-i vinzi cum crezi,
Dar căluțul să-l păstrezi
Și să nu-l dai nici pe bice,
Nici pe brîie, nici pe-arșice.
Pe pămînt și sub pămînt
Îți va fi tovarăș sfînt;
Iarna o să-ți deie soare,
Vara, umbră și răcoare;
Cînd vei fi lihnit, ți-o da
Pîine, miere, cît îi vrea.
Iară eu, peste cîmpie,
Slobod voi zbura-n tărie.
— Bine, zice Vanea.

Ei,

Și mi-o duce-ntr-un bordei

Unde nimeni n-o să vină,
Pune-n ușă-o rogojină
Și, cînd s-a mai luminat,
O pornește-ncet spre sat
Tot cîntînd în gura mare:
— Voinicelul pe cărare ...
Cum pe prispă a suit
S-a și pus pe ciocănit.
Bate-n ușă cu putere,
Mai să rupă ușa, vere,
Și stîrnește-un tă răboi,
Ca la foc.

De! ... Amîndoi
Frații-n grabă se sculară
Și, cam bîlbîit, strigară:
— Cine bate fără rost?
— Eu sînt, bre ... Ivan cel prost!
Frații ușa descuiară
Și să intre îl lăsară

Ca să-l ocărăscă, ia,
C-a-ndrăznit să-i sperie-aşa!
Doar că Vanea prostovanul,
Fără-a dezbrăca sumanul,
Se îndreaptă spre cuptor
Şi, de-acolo, tuturor
Le vorbeşte-n gura mare
De isprăvi stîrnind mirare:
— Toată noaptea n-am dormit.
Stelele le-am socotit,
Luna parcă lumina,
Dar nu m-am uitat la ea.
Deodată vine chiar
Necuratul, cu paşi mari.
Mutra lui ca de pisică.
Ochii — strachini. Şi-şi ridică
Dracul coada şi — hop, ţop! —
Strică, nene, snop cu snop.
Gluma asta nu-mi prea place.
Săr pe dînsul. Țin-te, drace!
M-a purtat prin lumea largă,
Gata capul să mi-l spargă ...
El credea că mă prosteşte,
Da-l țineam, auzi, ca-n cleşte!
Vrînd să scape, în sfîrşit,
Hoţul m-a rugat spăşit:
— Lasă-mi viaţa! Zău, cuminte,
Jur de-acuma înainte
Ca un an întreg, un an
Să nu-i tulbur pe țărani.
Eu, ca unul care cruță,
L-am crezut pe Aghiuță,
Zise Vanea — se opri
Şi, căscînd lung, adormi.
Frații, cît se supărară,
Să nu rîdă, nu răbdară;

Rîd și sticlele-n ferești
De-ale prostului povești.
Nici bătrînul nu se-oprește
Și, cu lacrimi, hohotește,
Chiar dacă să rîdă-așa,
Moșul, nu se prea cădea!
Mult, puțin, n-am prins de știre
Cît trecu în povestire
De la fapta celui prost.
Nimeni nu mi-a spus ce-a fost.
Oare însă ne privește
Cîți ani timpul socotește?
N-om fugi, doar, după ei ...
Să vedem-nainte ce-i.
Păi Danilo (știți voi care),
Într-o zi de sărbătoare
Îmbătîndu-se cumplit,
În bordei a nimerit.
Cînd, ce vede? Din copite,
Cai cu coame aurite
Bat. Și-alături, un căluț
De trei palme, piticuț,
Cu două cocoase-n spate
Și urechi de-un cot, măi frate.
– Tii! Să știi c-am dat de rost
De ce doarme-aici cel prost!
Spuse el peltic și beat
(Da-l trezi minunea-ndat').
Și Danilo fuga dă
Lui Gavriilo-i spune: – Mă,
Ia să vezi de ce minune,
Cai cum nu mai sînt pe lume,
A făcut pesemne rost
Vanea, cît e el de prost!
Cei doi nu mai zăboviră.
Amîndoi se buluciră

Prin urzici, prin spinii mulți
Năpustindu-se desculți
Și-ncurcându-se-n picioare.
Ochii-apoi holbându-i tare,
Amândoi, cu chiu, cu vai,
Intră în bordei, la cai.
Caii strașnic nechezau,
Ochi ca de rubine-aveau,
În inele mii și mii
Saltă coamele-aurii
Și, minune, la copite
Salbe au, de mărgărite.
Drag ți-era să-i tot privești!
Țar să fii, să-i călărești!
De atîta strălucire
Frații mai că-și ies din fire.
— Nu e lucru de mirare?
(Către mijlociu, cel mare
A vorbit pizmaș, cu foc)
Numai proștii au noroc.
Tu, chiar și minuni de-ai face,
N-ai găsi o rublă. Drace!
Asta-i! Ce mai vorbă goală?
Hai cu ei în capitală;
Cu boierii ne tocmim,
Iar bănuții-i împărțim.
Și bani buni cînd ai, măi frate,
Poți să bei pe săturate,
Mîna doar s-o vîri în pungă.
Iară prostul n-o să-ajungă
Să priceapă nici de frică
Ce-i cu caii, la o-adică!
Las' să-i cate unde-o vrea.
Bate palma. Uite-așa!
Frații-n gînduri se-ntîlniră,
Se pupară, se-nvoiră

Și plecară braț la braț,
Tot vorbind fără de saț
Despre cai, despre chiolhane
Și năstrușnice lighioane.
Timpul, calea și-o păzi
Ceas de ceas și zi de zi.
Iar duminica se scoală
Cei doi frați, în capitală
Merg cu treburi, vrînd oleacă
Și în port să-ntrebe dacă
N-au venit, strînși în osînză,
Nemți să târguiască pînză,
Sau Saltan-Țar cel hapsîn,
Ce creștinu-l vrea păgîn.
Au pupat cu mutre sfinte
Mîna bunului părinte
Și, luînd caii, la oraș
Au pornit iavaș, iavaș.
Trece seara, noaptea vine;
Lui Ivan i-e somn de-a bine,
Dar pe uliță, cîntînd,
Mușcă pîinea cînd și cînd,
Iar pe cîmp mi se fălește,
Mîna-n șold mi ți-o proptește
Și-apoi intră ca un domn
În bordei.

Adio somn!

Veselia i se curmă
Că, de cai, nu e nici urmă.
Doar căluțul-jucărie
Cum să salte nu mai știe
Dînd cu sete, pasămite,
Din urechi și din copite.
Începu să plîngă-avan,
În bordei, bietul Ivan:
— Caii mei, făpturi iubite,

Cai cu coame aurite!
Oare nu v-am alintat?
Care diavol v-a furat?
Dare-ar Domnul ca ăst cîine
S-o sfîrșească pînă mîine
Și pe lumea ceealaltă
De pe pod să cadă-n baltă!
Caii mei, făpturi iubite,
Cai cu coame aurite!

Dar căluțu-i spuse: — Ian
Lasă jalea, măi Ivan!
De-i nenorocire asta,
Eu pot să-ți alung năpasta.
Dracul nu-i amestecat:

Frații caii ți-au furat.
Ce s-o mai lungim degeaba?
Lasă, Vanea, fac eu treaba!
Tu încalecă. Dar știi,
Bine-n șa să mi te ții,
Că, deși mărunț îți par,
Fug cât zece armăsari.
Cînd copita-mi drumul scurmă
Și pe drac l-ajung din urmă!

Uite-l gata de plecare.
Vanea-i sare în spinare.
De urechi vîrtos l-a strîns
Fără-a se opri din plîns.
Iar căluțul, ca nimic,
Scuturînd din coamă-un pic
Se-opintii și sforăi
Și ca fulgerul porni.
Nori de praf — e de mirare! —
Îi zburau de sub picioare,
Și-ntr-o clipă chiar — ce zor! —
Vanea-ajunse hoții-n zbor.

Ei, de! se cam speriară,
Bîlbîiră, se-ncurcară,
Iar Ivan strigă spre frați:
— E rușine să furați!
Sînteți mai deștepți ca mine,
Dar sînt mai cîstit, vezi bine:
Caii nu vi i-am furat!
Cel mai mare s-a strîmbat:
— Ne-ai cam prins cu-ocaua mică,
Dragă Vanea ... (Ce să zică? ...)
Dar cunoști doar lămurit
Traiul nostru necăjit ...
Oricît grîu am semăna

Pînea-ajunge-abia, abia.
Bir să dăm, sîntem în stare?
Iar zapcii nu cer oare?
Eu, de mult ce-am pătimit,
Cu Gavriilo-am chibzuit
Toată noaptea asta lungă,
Cum s-avem un ban în pungă.
Și așa ne-am sfătuit,
Și atuncea ne-am gîndit
Pe căluți să luăm, frăție,
Ruble, cel puțin o mie.
Și să-ți mulțumim apoi
Printr-un dar: sau cizme noi
Cu potcoave, sau ... sau, poate,
O căciulă, dragă frate!
Vezi, bătrînu-acu-i bolnav.
Ce să facă? Stă trîndav!
Cum să ne mai facem veacu?
Înțelegi și tu, ce dracu!
– De-i așa, vorbește rar
Vanea, bine ... Vindeți dar
Caii mei cei minunați
Și... cu voi să mă luați!
Frații-ntîi s-au cam codit,
Cîr, că mîr... dar au primit.

Începu să amurgescă,
Aerul să se răcească
Și, să nu se piardă-n drum,
Hai să fac popas acum;
Sub copaci cu frunza rară
Caii bine și-i legară,
Au mîncat ei ce-au mîncat,
Au băut, dar cumpătat,
Și-au vorbit de toate cele,
Cîte-n lună și în stele.

Dar Danilo a chitit
Colo-n zări un foc. Grăbit,
Spre Gavriilo el privește
Și din ochiul stîng clipește,
Mai tușește, mai se-ndoaie
Cînd arată spre văpaie
Și se scarpină, se-apeacă.
— Ce-ntuneric! spune. Dacă
Barem luna, dintr-un nor
Ne-ar privi ocrotitor...
Tot mai lesne-ar fi! Te-apasă
Bezna asta-atît de deasă...
Ei, dar stai!... Mi se năzare?
Nu, e-un foc în depărtare...
Îl vedeți?... Zău, ce noroc!
Am putea să facem foc.
Ah, ce bine-ar fi!... În goană,
Du-te tu, frate Ivane!
N-am nimic să semene
A amnar sau cremene.
Dar Danilo-și zice-așa:
— Dracu-acolo să te ia!
Și Gavriilo se gîndește:
— Cine știe ce lucește?
Dacă sînt tîlhari — doar doi —
Nu mai vine el-napoi!
Pentru prost e totul lesne.
Sare pe căluț și-n bezne
Se afundă, zboară iar
Pe micuțu-i armăsar.
— Ce plăcere! Ura! Ura!
Țipă cît îl ține gura...
— Doamne-ajută! a strigat
Și Gavriilo, încruntat,
Iar făcîndu-și sfînta cruce:
— Ptiu! Ce drac voinic îl duce!

Focul arde tot mai tare,
 Calul zici că aripi are.
 Când ajung lângă vipie
 Parcă-i zi peste câmpie,
 Însă nu-i deloc prea cald,
 Fum nu suie spre înalt.
 Cată Vanea și nu crede:
 – Uite, drace, ce se vede!
 E lumină ca de zi,
 Și nu-i cald, nici fum. Ce-o fi?
 Măi, ce foc! Măi, ce minune!
 Dar căluțul breaz îi spune:
 – Te tot miri, că n-ai habar!
 I-a căzut o pană, doar,
 Păsării măiestre. Lasă,
 N-o lua cu tine-acasă.
 Crede-mă, fă cum spun eu,
 Altfel o să-ți pară rău.
 – Iete-te! Ce-mi pasă mie?
 Spune prostul, se mlădie
 Și ia pana de pe jos,
 O-nvelește tacticos,
 În căciulă o pitește
 Și-ndărăt, spre frați, pornește.
 Când de amîndoi dă iară
 Le vorbește într-o doară:
 – Iacă-am fost... Și ce-am găsit?
 Un buștean ardea mocnit...
 Mi-am făcut inimă rea,
 (Of! of! dracu' să mă ia!)
 C-am suflat de nu mai pot
 Și abia s-a stins de tot!
 Frații n-au mai adormit
 Tot rîzînd neobosit,
 Dar Ivan sub car intrase
 Și-a tot tras la aghioase!

Caii-n zori i-au înhămat
Și-n oraș dac-au intrat
La obor au poposit,
Lîngă un palat slăvit.

În oraș — un obicei:
Ca nimica să nu cei
Și să nu stai la tocmit
Cît șoltuzul n-a venit.
Pe la prînz, cu mulți ostași,
Dă șoltuzul prin oraș,
În botfori, privind semeț
Pe sub cușma lui de preț.

Lîngă el e-un crainic gros,
Cu mustață și bărbos;
Într-un corn de aur suflă,
Și, strigînd, abia răsufală:
— Negustorilor! Deschideți!
Haide, cumpărați și vindeți,
Iară paznicii să stea
Pe lîngă dugheni, colea,
Să nu fie gălăgie,
Nici bătaie să nu fie,
Ca tâlharii, de-or veni,
Să nu poată păcăli!
Scurt, — deschid toți negustorii
Și-și poftesc cumpărătorii:
— Oameni buni și domni cinstiți,
Ia poftiți la noi, poftiți!
Nu vă spunem vorbă mare,
Mărfuri bune-avem și rare!
Și-apoi mușteriii vin,
Cumpără cu bani peșin,
Negustorii strîng parale
Și clipesc spre-ostașii-n zale.

Între timp, ostașii-ajung
La obor; în lat și-n lung
Lumea se-mbulzea grămadă,
N-avea loc un ac să cadă,
Iar norodul zarvă face,
Rîde, chiuie și pace!
De! șoltuzul s-a mirat
Că-i poporu-așa-ncîntat
Și ostașii se căznesc
Drum prin gloată de-i croiesc:
— Draci desculți, feriți din cale!
Ian priviți... Mai mare jale!
Mustăcioșii strigă-n cor

Și din bici pocnesc de zor,
Iar norodul, cum mai poate,
Cușmele din cap își scoate
Cînd să treacă-ntregu-alai.
În oborul plin de cai
Sînt doi cai voinici, în spume,
Mîndrii cum nu-s alții-n lume:
Coamele, cînd le smucesc,
Ca de aur unduiesc,
Coadă tot de aur pare...
Stă șoltuzul cu mirare:
— Da, a Domnului grădină
De minunății e plină!

Toți atunci s-au închinat
Și de vorba-i s-au mirat.
Iar șoltuzul glăsuiește,
Tuturor le poruncește
Să nu-nceapă-a se tocmi,
Să-nceteze a răcni,
Că el merge la palat
Să-l vestească pe-mpărat.
Și, lăsînd pază-n obor,
O luă iute la picior.

La palat curînd răzbate:
— Fie-ți milă, împărate!
Strigă strașnic tremurînd
Și se zvîrle la pămînt.
Doamne, nu mă osîndi,
Dă-mi poruncă a-ți grăi!
Țarul se îndură: — Bine.
Zi cu vorbe... mai puține!
— Spun și eu cum mă pricep:
Sînt șoltuz. Așa încep.
Cu credință și dreptate...
— Știu, știu...
— Iacă, împărate:

Astăzi, cu întregu-alai,
Merg la un obor de cai.
Văd o gloată în neștire.
Nici intrare, nici ieșire.
Ce să fac?... Am poruncit
Și tot locul s-a golit.
Dar, înalte împărate,
Ce-am zărit, e peste poate...
Lîngă-ntregul meu alai,
În oborul plin de cai
Văd doi cai voinici, în spume,
Mîndrii cum nu-s alții-n lume:

Coamele, cînd le smucesc,
Ca de aur unduiesc,
Și mai au și la copite
Salbe-ntregi de mărgărite...

Țarul, auzind, tresare
Și se umple de mirare.
— Vreau să văd așa minune,
Strigă el. Și chiar aș spune
Să-i aducem la palat.
Hei, rădvanul meu, îndat'!
Și rădvanul se-arătă.
Țaru-n grabă se spală
Și se duse în oraș,
Cu o ceată de ostași.

Iacă-ajung și la obor.
Îngenunche toți de zor,
Strigă-ntr-una: Ura! Ura!...
Țarul, ce mai tura-vura,
Dînd de caii lui Ivan
Sare-n grabă din rădvan.
Ne-ncetat îi ocolește
Și cu vorba-i domolește,
Peste spate-i bate, rar,
Pe grumaji și, iar și iar,
Mîngîie-auria coamă,
Le vorbește, îi tot cheamă
Și, privind cercetător
Către cei din jurul lor,
Mi-ți întreabă-atunci: — Ei, cari
Au adus aști armăsari?
Cine li-i stăpîn? — Vaniușa
După frați se-nalță-acușa
Și, fălos ca un boier,

Spune, tot privind spre cer:
— Pentru cai, vorbești cu mine,
Că stăpîn li-s eu, vezi bine!
— Da? Ți-i cumpăr pe-amîndoi!
Cît? — Ne-om înțelege noi.
— Ce-ai dori să-ți dau în schimb?
— Două-ori cinci căciuli de-argint.
— Zece deci, într-un cuvînt!
Iară țaru-ncuviințînd,
Porunci să-i dea cît vrea,
Ba, din mare mila sa,

Încă vreo cinci ruble-i sună.
Vezi, c-avea inimă bună!
Caii-n grajduri fură duși
De grăjdari cărunți, supuși,
Toți cu-aurării pe spate,
Toți cu brîie colorate
Și cu bice. Merg agale,
Dar pe drum, să vezi matală,
Năzdrăvanii mi-i trîntesc
Și-ntr-un suflet o tulesc
La Vaniușa, amîndoi.

Vine țarul înapoi
Și-i grăiește: — Frate, uite,
Caii tăi nu vor să-asculte.
Ce să-i faci? Va trebui
La palat și tu să vii.
Ai să umbli-n catifele,
Haine noi cu-argint și stele,
Și ca brînză-n unt vei sta!
Peste grajd te-oi înălța
Domn, ca alții să-ți slujească.
Asta-i vorbă-mpărătească!
Vrei?

— Ia vezi cum s-a-ntîmplat!
Voi trăi într-un palat,
Înțolit în catifele,
Haine noi de-argint cu stele,
Și ca brînză-n unt voi sta!
Peste grajd m-oi înălța
Domn, ca alții să-mi slujească.
Din grădina părintească,
Voievod la împărat!
Brava! Dac-așa mi-i dat,
Am să te slujesc. Prea bine!
Dar să nu te bați cu mine

Și să pot dormi cât vreau,
Că, de nu, din loc o iau!
Vanea caii-atunci și-i cheamă
Și se duce fără teamă,
Iar, cum cîntă pe-ntrecute,
Caii joacă-n draci bătute
Și căluțul cu cocoașe
Sare-n jocuri năvășe,
Spre uimirea lumii-ntregi.

Iară frații, înțelegi,
Luară banii în primire,
Îi vîrîră în chimire,
Mai băură binișor
Și plecară din obor.
Iar acasă-și împărțiră
Banii, se căsătoriră
Și-ncepură să trăiască,
Pe Ivan să-l pomenească!

Dar acum o să-i lăsăm,
Cu povestea să urmăm
Și să spunem mai departe
De Vaniușa ce-avu parte-n
Slujba lui la împărat,
Pe la grajduri cât a stat:
Cum fu luat drept duhul casei,
Cum pierdu pana măiaștrei,
Cum măiastra-n urmă-a prins,
Cum crăiasa a învins,
Cum după inel s-a dus,
Cum plecă în ceruri, sus,
Cum a căpătat iertare
Pentru chitul foarte mare,
Cum a mîntuit acele

Treizeci de corăbii grele,
Cum n-a fiert nici în cazan
Și-a ajuns frumos Ivan,
Mai pe scurt, vom spune, dar,
Cum Ivan ajunge țar.

PARTEA A DOUA

*Basmul iute se desface,
Treaba însă-ncet se face!*

Să pornim a povesti
Despre Vanea-al nostru și
Despre caii din palat
Și căluțul cocoșat.
Caprele s-au dus la mare,
Munții-au codri în spinare,
Din frâu calul s-a smucit
Și spre soare mi-a țîșnit;
Codrii-i lasă sub picioare,
Zboară lîngă-un nour mare

Care umblă și trăsnește,
Fulgere prin cer rotește.
Iacă-un început. Dar stai,
Basmu-abia pornește. Hai:
Pe întinsul ocean
Și pe insula Buian,
În păduri, e-o raclă-uitată
Și în raclă doarme-o fată.
Cîntă o privighetoare,
Prin pădure umblă fiare.
Vezi? Alt început. Ei, dar
Vine și povestea iar!

Cum aflareți, oameni buni,
Vanea-al nostru din cătun
Luase-o slujbă la-mpărat;
Stînd în grajduri la palat
Nu tînjea mai niciodată
După frați sau după tată.
Căci, cu frații, ce-are el?
Poartă straie noi, la fel
Și căciuli și cizme-n lege
De-a umplut la lăzi, vreo zece,
Mîncă bine, doarme tun
După poftă. — Traiu-i bun!

Peste-un timp, băgă de seamă
Un curtean... Un fel de poamă...
(Vezi că, pîn-la Vanea, doar
El era mare grăjdar.
Ca boier de viță-aleasă
Ce-i mirare că se-ndeașă
La măriri și că-l ura
Pe Ivan? Ba se jura
Că va ști să uneltească,

De la curte să-l gonească.
Însă planul ascunzînd,
Deocamdată-și puse-n gînd
Să se facă mut și chior,
Surd, ba chiar fără-un picior,
Tot zicîndu-și: — Stai, Ivane,
Că ți-o coc eu, țopîrlane!)

Ei, și cum tot iscodește,
Vede el că nu-ngrijește
Vanea, nicidecum, de cai.
Dar, minune ca din rai,
Caii noștri fermecați
Sînt tot proaspăt țesălați
Și spălați cum se cuvine,
Coamele-mpletite bine,
Moșurile strînse-ușor,
Ca mătasa-i părul lor,
Iar în iesle aurește
Grîu, de parc-acolo-ar crește;
Apă-n putini, miere de-aur,
Ca turnată adineauri.
— Ce-o fi, mări? se-ntreabă-n gînd
Dregătorul greu oftînd;
Poate-avem, și nu ne pasă,
Oarecare duh, prin casă?
Ia să stau eu să pîndesc!
Nu l-oi prinde? Născocesc
Vreo minciună... Fac ce fac,
Prostului să-i vin de hac.
Și-apoi țarului i-oi zice
Că grăjdarul nou pe-aice
E un mare vrăjitor,
Venetic răufăcător,
Că-i prieten bun cu dracii,
Nu crede-n Isus, ca vracii,

Ba și papistaș a fost
Și mănîncă dulce-n post!

Deci, pe seară, ca motanul,
Fostul domn pe grajd, curteanul,
Drept în staul s-a băgat
Și-n ovăz mi s-a-ngropat.

Miezul nopții cînd să bată
Îl duru în piept deodată
Și, găsind o găurică,
Îl pîndi pe duh... Cu frică,
Auzi un scîrțîit,
Caii scurt au tropăit
Și-a intrat încetișor
Duhul Vanea, bălăior.
A-ncuiat ușa frumos,
Cușma grijuliu și-a scos
Și, din cușma îmblănită,
Ia, în cîrpe învelită,
Pana păsării măiestre...
Soare-ai zice că-n ferestre
Scapără! Cuprins de spaimă,
Tremură curteanu, 'ngaimă
Și ovăzu-l risipește...
Însă duhul nu-l zărește!
Pune pana iute jos,
Curăță caii frumos,
Mi-i tot spală, mi-i gătește,
Coamele mi le-mpletește
Fără de răgaz cîntînd.

Iar colac în iesle stînd,
Clăntănind din dinți, curteanul
Cată cu un ochi, vicleanul,

La cel care-n muncă-i prins.
— Măi, ce dracu? Înadins
S-a gătit ăst duh, îmi pare!
Coarne n-are, barbă n-are,
Pare un flăcău voinic
Cu păr moale, cu nas mic,
Cu fireturi pe cămașă,
Cizmă de saftian, trufașă...
Zău, parcă-i Ivan, leit.
Ce minune! Uluit,
Iar se uită, vede bine...
— ăsta mi-ești! S-a zis cu tine!
(Ghiujul mult s-a bucurat)
Mîine chiar merg la-mpărat
Și-i spun eu ce taine ai.
Stai doar pîn-la ziuă, stai
Că acum am să ți-o coc!
Vanea, neștiind deloc
Ce-l așteaptă, se zorește,
Spală bine, împletește
Coamele și, tot cîntînd,
Ia butoaiele la rînd,
Toarnă apă, pune miere,
Varsă meiul din ciubere,
Cască, falca de-i trosnește,
Și-apoi pana o-nvelește,
Cușma sub ureche-ndeasă
Și îi trage la aghioasă
Lîngă ieslea cailor.

Dar, cînd se crăpă de zori,
Auzindu-l pe Ivan
Sforăind ca Eruslan,
Cel pitit prinde-a foșni,
Ușurel coboară și,
Tot tîrîndu-se hoțește,

Vîră-n cușmă două dește,
Pana ia și, — la-mpărat!

Cînd acesta s-a sculat,
Iacă și curteanul vine
Fără-o leacă de rușine
Și-apoi țarului, cîntat,
Zice-i: — Cu capul plecat,
Înălțate, vin a-ți spune
Despre-o taină și-o minune.
Doamne, nu mă osîndi,
Dă-mi poruncă a-ți grăi.
— Hai, dă-i drumul, țarul zise,
Și căscă, de-adînci plictise.
Dar de-ai să mă minți cumva,
Jur, de bici nu vei scăpa!
Iar curteanul cel lingău
Spuse cu tărie: — Zău,
Pe ce am mai scump pe lume,
Adevăr e ce ți-oi spune.
Vanea-al nostru, știe-oricine,
A ascuns, doamne, de tine,
Mîndrul soare din poveste,
Pana păsării măiestre!
— Pana păsării?... Ce hoț!
A-ndrăznit? Și cînd socoți...
Stai, tîlharule, așteaptă,
Mi-ai stîrnit mînia dreaptă!
— Și-încă nu e tot, să știi!
Nu-ncetează-a răspîndi
Celălalt veninul: — Bine!
Pana deci ascunsă-o ține;
Dar s-a lăudat așa,
Că-n iatacul tău, de-o vrea,
Ar aduce-n seara-albastră
Chiar și pasărea măiastră!

Pîrîtorul se-ncovoaie
Ca o salcie prin odaie,
Către țar mîeros zîmbește,
Îi dă pana și-o tulește.

Țarul tare se mira,
Barba-și netezea, rîdea,
Mai mușca nițel din pană,
Se-nvelea mai bine-n blană
Și striga nerăbdător,
Izbind strașnic din picior
Și-ncruntîndu-și fața toată:
— Hei, chemați-mi prostu-ndată!
Iar curtenii, într-un gînd,
La Ivan să fugă vrînd,
Drept în ușă se ciocniră
Și, buluc, se prăbușiră.
Țarul dacă mi-i văzu
Lung să rîdă începu,
Iar prinzînd curtenii — drace! —
Că-mpăratului îi place,
Își făcură semne, tată,
Și se mai lungiră-o dată.
Țarul, plin de mulțumire,
Le-mpărți căciuli, chimire,
Și curtenii, în sfîrșit,
Spre Ivan s-au repezit,
Dar de astă dată, iacă,
N-au mai stat prostii să facă.

Deci, ajunși la grajd, deschid
Poarta mare către zid,
Iar cu cizmele lor late
Dau în prost, pe săturate.
Au izbit, s-au canonit,
Dar cum tot nu l-au trezit,

Pîn-la urmă nu mai rabdă
Și cu-o mătură-l deșteaptă.
— Ce-i cu slugile-astea-aici?
Cînd vă voi pocni c-un bici
(Zice Vanea blestemînd)
N-o să vă mai dea prin gînd
Să mă deșteptați așa!

Spun curtenii: — Seama ia,
Țaru-n marea-i îndurare
Vrea să-ți pună-o întrebare...
— Țarul, ziceți?... Bine! iată,
Mă gătesc și vin îndată,
Le răspunde-atunci Ivan.
Și își pune un caftan,
Se încinge c-un brîu lat,
Apoi, pieptănat, spălat,
Cu biciușca lui, supus,
Drept la împărat s-a dus.

Nici nu știe ce-l așteaptă.
Se închină, se îndreaptă
Și întreabă înciudat:
— Pentru ce m-ai deșteptat?
Țarul strînge-atuncea tare
Ochiul stîng, cu supărare
Și, sculîndu-se: — Să taci!
Lasă vorba! Știi că-mi placi?
Din a cui poruncă, spune,
Ai ascuns acea minune,
Bun al Înălțimii Noastre,
Pana păsării măiastre?
Ce-s eu, ditai țar, sau fleac?
Spune, că îți vin de hac!
Dar Ivan vorbi deodată:
— Treaba asta-i necurată!
Stai... Păi nu ți-am arătat
Cușma... Cum de mi-ai aflat?
Nu cumva ești ghicitoare?
Ei, dar pune-mă și-n fiare
Sau orice dorești poți face...
Nu am pana, nu, și pace!
— Spune drept sau te omor!
— Păi îți spun și fără zor.

Care pană? Singur spune,
Cum să am așa minune?
Doar că țarul, spumegînd,
Sare, pana arătînd:
— Vrei tu să tăgăduiești,
Dar n-ai să mă păcălești!
Ei, ce-i asta? Și Ivan,
Tremurînd sărmanu-avan,
Scapă cușma-nspăimîntat.
— Hei? Ți s-a cam înfundat,
Rîde țarul. Cum îți vine?
— Of, îndură-te de mine!
Iartă-i vina lui Ivan,
Nu mai mint, că tot e-n van!
Și, cuprins de teamă mare,
I se-ntinde la picioare.
— Pentru că e prima dată,
Vanea, îți iert vina toată,
Spuse țarul. Doar că eu,
Să mă ierte Dumnezeu,
Tare-s mînios. Și pot,
Dac-o fi, cu cap cu tot
Să-ți tai ciuful. Ține minte!
Ei, și-acuma ia aminte:
Știu că te-ai fi lăudat
Că aicea, în palat,
Pasărea măiastră chiar
Ai să ne-o aduci în dar.
Vezi, nu vreau să nu se poată!
Cată s-o aduci îndată.
Vanea, ca un titirez
Sare: — N-am spus! Ce, visezi?
(Strigă bietul, de pomană)
Nu mai zic nimic de pană,
Dar cu pasărea, să știi,
În zadar vei stărui!

Doar că țarul doină-o ține:
— Ce? Stai la tocmeli cu mine?
(Și cu ciudă dă din mîini)
Dacă în trei săptămîni
N-aduci pasărea măiastră
În odaia asta-a noastră,
Jur pe barba mea! Sub apă,
Tot am să te trag în țeapă.
Piei de-aici!

Ivan plîngînd,
O porni atunci oftînd
Spre căluțul lui cuminte.
Iar căluțul, cum îl simte,
Bucuros mi se repede,
Dar cînd plîns pe Vanea-l vede,
Chiar și lui să plîngă-i vine:
— Ce-i, Vaniușa, ce-i cu tine?
Ce ai, dragă frățioare?
Spune calul cu mirare.
Ce-ai pe suflet? Ca-n trecut,
Gata sînt să te ajut.
Ești bolnav, drăguțul meu,
Sau ai dat de vreun om rău?
Vanea calu-mbrățișează,
Îl sărută și oftează:
— Vai de mine, zău așa!
Pasărea măiastră-o vrea
Prea măritul împărat.
N-ai putea să-mi dai un sfat?
Și căluțu-i spune tare:
— De, necazul e cam mare,
Dar tot pot să te ajut.
Nu e rău că n-ai făcut
Cum ți-am spus? Ai fost trufaș...
Cînd veneam către oraș
Găsiși pana. Știi prea bine

Că ți-am spus: „N-o lua cu tine!
N-o lua. Fă cum spun eu,
Altfel o să dai de rău.“
Vezi acum că, din păcate,
Am avut atunci dreptate!
Și doar din prietenie
Vreau să-ți spun: ce-o să mai vie
Va fi încă mai amar...
Dar te du acum la țar,
Află-l și-l vestește-apoi:
„Să-mi dai două albii noi,
Să-mi dai mei cum n-are-oricine,
Ba și vin din țări străine,
Dă poruncă să grăbească
Și cu toții să zorească,
Mîine vreau să plec la drum.“

E Ivan la țar. Acum,
Se închină și apoi:
— Să-mi dai două albi noi,
Să-mi dai mei cum n-are-oricine,
Ba și vin din țări străine,
Dă poruncă să grăbească
Și cu toții să zorească,
Mîine vreau să plec la drum.

Țarul zice, cum-necum,
Ca boierii din divan
Să-i dea toate lui Ivan
Și-i mai spune vorbe bune,
Pînă și „drum bun“ îi spune.

Iar a doua zi, în zori,
Da căluțul din picior:
— Ei, stăpîne! Dormi degeaba?
Cine vrei să-nceapă treaba?
Vanea-atuncea se sculă
Și de drum mi se găță,
Luă mei bun, cum n-are-oricine,
Vinul de prin țări străine,
Se-mbrăcă mai călduros,
Pe căluț sări, ținșos,
Scoase-o pîine, știi, mai mare,
Luînd-o spre Soare-Răsare
După pasărea măiastră...

Merg și merg prin ziua-albastră.
Iar în cea de-a opta zi,
Dînd de codri cenușii,
Calul a grăit: — Ivane,
Ai să dai peste-o poiană;
Și-n poiană e un munte

De argint pînă la frunte.
Cît nu-i soare, sus, pe creste
Vin în zbor păsări măiestre
Să bea apă de izvor
Și poți să le prinzi ușor!

Nu sfîrși de spus, că, iată,
În poiană intră-ndată.
Măi, ce cîmp! În aer cald,
Iarba pare de smarald;
Ușurel adie-o boare
De scînteii semănătoare,
Cresc prin iarbă mii de flori
Cum vezi doar arareori
Și în mijlocul poienii,
Ca un stîlp pentru milenii,
Se ridică, drept, un munte
De argint pînă la frunte
Și cu raze-mpodobit.
Pe costișe-n asfințit
Aur că se scurge pare,
Piscul arde, — lumînare.

Și-apoi cînd tîrîș-grăpiș
Au suit pe povîrniș
Și căluțul se oprește
Pe Ivan de-l sfătuiește:
— Măi, Vaniușa, noaptea vine,
Vezi de stai la pîndă bine.
Toarnă vinu-ntr-o covată,
Mestecă-l cu meu-ndată
Și te-ascunde binișor,
Sub cealaltă. Pînă-n zori
Gura să n-o caști, frăție,
Somnul să nu mi te-mbie!

Păsările de-or veni,
Meiul ți-l vor ciuguli
Tot strigînd pe păsărește.
Una tu atunci ochește,
Prinde-o și, vezi, ține-o bine.
Iar de-ai prins-o, către mine
Strigă cît vei ști de tare,
C-oi veni în goana mare.
— Dar te pomenești că frige?
Spune Vanea și, cum zice,
Scotocește prin merinde.
Știi ceva? Ca s-o pot prinde
Am să-mi pun mănuși. Ce, nu?
Dar căluțul dispăru,
Iar Ivan se cuibări,
Sub covată se piti
Stînd cuminte, ca de lemn.

Iată-n miez de noapte, semn
Luminos se răspîndește,
Ca amiaza strălucește
Și-n zbor păsările vin,
Strigă, ciugulesc din vin
Și din mei, cum se cuvine.
Iar, ascuns de ele bine,
Le privește lung cel prost
Și-și vorbește fără rost,
Tot făcînd cu mîna semne:
— Dracul a știut să-ndemne
Multe, vinul să mi-l sece!
Cred c-or fi de cinci ori zece...
De le-aș prinde eu pe toate
M-aș căpătui, măi frate!
Ce să spun, îs mîndre tare...
Vezi, sînt roșii la picioare,
Iar drept cozi — ce caraghioase! —

Au trei pene luminoase.
Strălucire-aşa bogată-i
Doar pe vatra ta, măi tată!

Dar cu vorbele sfîrşind,
Vanea cată iar, cu jînd,
Iese-ncet din ascunziş,
Se tîrăşte pe furiş
Şi-o măiastră mi-a-nhăţat.
— Măi, căluţ, te-am ascultat!
Vin, prietene, degrabă
C-am făcut o bună treabă!
Strigă dar Ivan cel prost.
Calul lîngă el a fost
De îndată: — Bravo ţie!
Spuse el cu bucurie.
Vîr-o repede în sac,
Leagă-l... — Şi... ce să mai fac?
— Păi, ia sacul la spinare
Şi-apoi şterge-o, de-a călare!
— Vreau să le mai sperii, stai,
Spuse Vanea-al nostru. Vai,
Cum mai ţipă-n gura mare!
Şi, cu sacul, la-ntîmplare
Dă în lung şi-n curmeziş.
Ca un foc într-un tufiş,
Păsările, buimăcite,
Zboară-n cercuri aurite
Şi se-ascund pe după nori,
Iar greoi în urma lor
Fluturîndu-şi lung mînuşa,
Strigă ca nebun Vaniuşa.
Păsările-n nori pieriră,
Iar drumeţii se gătiră
Şi plecară amîndoi
Cale lungă, înapoi.

Iată și cetatea noastră.
— Prins-ai pasărea măiastră?
Țarul mi l-a întrebat
Pe Ivan, — și s-a uitat
Spre curteanul ce intrase
Și de deget se mușcase.
— Păi, dar ce, m-am lăudat?
Spuse Vanea, cumpătat.
— Unde e? — Mai zăbovește!
Să se-astupe, poruncește,
Și fereastra. Vezi, că voi
Bezna grea să fie-n toi!
Iar curtenii când fugiră
Geamul de-l acoperiră,
Vanea strigă cu putere:
— Ieși, mîndruțo, la vedere!

De lumina minunată
Toți parc-au orbit deodată
Iară țarul a strigat:
— Aoleu! Foc la palat!
Hei, pojarnicii-i chemați.
Stingeți! Stingeți! Ce mai stați?
— Nu vezi că-i lumina-albastră?
Asta-i pasărea măiastră,
Spuse prostul vînător
Care hohotea de zor.
Ți-am adus o jucărioară!
Țarul, cu-inima ușoară
Spuse-atunci: — Vaniușa, dragă,
M-ai înveselit, nu șagă!
Ca răsplată, prin ucaz
Te înalț scutier, de azi!

Dar șiretul de curtean:
„Las-că fac eu un alt plan,

Se gîndi cu dușmănie.
Hei, odată o să vie
Apa și la moara mea!
Nu va fi mereu așa.
Oi urzi vreo uneltire
Să dai de nenorocire!“

Cît trecu, nu se prea știe.
Iacă, la bucătărie,
Bucătarii din palat
Și slujbașii la-mpărat
Beau la mied fără-ncetare
Și povești spun, fiecare.
— Știți, grăi un pivnicer,
Am făcut eu rost mai ieri
De o carte, o minune!
Cinci povești într-însa spune,
Strașnice închipuiri!
Le citești și te tot miri.
Meșter, zău, cine le-a scris!
Toți atunci: — Fii bun, i-au zis,
Povestește, frățioare!
— Și pe care-ați vrea-o oare?
Sînt doar cinci. Nu știu de ce.
Prima despre *castor* e,
Cu un țar slăvit e-a doua...
Stai să-mi amintesc... a treia-i
Cu-o *domniță din Șiraz*,
În a patra-i *Bobîl cneaz*,
Iar a cincea... Ia stai... stai...
Iar a cincea spune... Vai,
Uite că îmi stă pe limbă...
— Ei? — Prin minte mi se plimbă...
— Nu-i cu-o mîndră de prin lume?
— Asta e! A cincea spune
Despre o *crăiasă*... da!

Ei, pe care deci ați vrea
Să v-o spun în astă seară?
— Cu crăiasa, toți strigară,
Că pe țari îi știm și noi.
Despre mîndrele de soi
Ascultăm mai cu plăcere...
Plin de ifos, cum se cere,
Sluga fornăi pe nări:

— Peste șapte țări și mări,
Fraților, e un ocean,
Peste care an de an
Umblă doar păgînii, cică.
De la noi, de-aici, adică,
Nimeni n-a plecat nicicînd,
Nici curtean, nici om de rînd.
Negustorii spun, mări tată,
Că trăiește-acolo-o fată,
O minune a minunii,
Fiică bună de a Lunii,
Sora Soarelui de foc.
Fata asta în cojoc
Roșu umblă tot mereu
Într-o luntre de-aur greu
Și cu vîsle de argint,
Singură pe-ocean vîslind.
Cîntă cîntece măiestre
La lăuta ei de zestre...

Cînd curteanul auzi,
Tuști! la țar se repezi,
Alergînd pe cît de tare
Îl țineau cele picioare.
Se plecă pîn-la podea
Și-ncepu să cînte-așa:
— Cu privirile plecate

Vin la tine, împărate.
Doamne, nu mă osîndi,
Dă-mi poruncă a-ți grăi.
— Spune, dar să fii cinstit,
Nu s-aud că m-ai mințit!
Strigă tare împăratul.
Iar curteanu-mpielițatul:
— La bucătărie stam,
Pentru tine închinam.
Iar în clipele aceste
Careva spuse-o poveste
Despre-o fată, o crăiasă,
Dintr-o lume neguroasă.
Și scutierul tău jura,
Se jura pe barba ta,
Că și pasărea, frumoasa
(El numise-așa crăiasa),
O cunoaște. De-o dorești,
Ți-o aduce... cînd poștești!
— Să-mi chemați scutieru-ndată!
Strigă țarul, care cată
Spre curteanul prea plecat,
Ce-ntr-un colț, s-a tupilat.
Iar boierii se grăbiră,
Peste Vanea năvăliră
Și, cum sforăia, știi, dus,
În cămașă l-au adus.

Țarul, lin și fără toane
Începu: — Să vezi, Ivane,
Chiar acuma am aflat
Că din nou te-ai lăudat
Cu-altă pasăre frumoasă,
Cum să spun, cu o crăiasă...
— Țarule, ce-o fi cu tine?
Zise Vanea. Nu ți-e bine?

Ți s-a năzărit? Ce vis
Năluciri ți-a mai trimis?
Nu, oricâte-ai să scornești,
Află, nu mă păcălești!
— Ce? Stai la tocmeli cu mine?
Ești nebun? Ia seama bine,
Strigă țarul dînd din mîini.
Dacă în trei săptămîni
Nu-mi aduci, cum știi, crăiasa
În palat, unde mi-e casa,
Jur pe barba mea! Sub apă,
Tot am să te trag în țeapă!
Piei de-aici!

Ivan, plîngînd,
O porni atunci oftînd
Spre căluțul lui cuminte.
Năzdrăvanul, cum îl simte:
— Ce-i, Vaniușa, ce te doare?
Îl întreabă cu mirare.
Ești bolnav, drăguțul meu?
Sau ai dat de vreun om rău?
Vanea calu-mbrățișează,
Îl sărută și oftează:
— Țarul vrea să-i vin acasă,
La palat, cu o crăiasă...
Uite cum tot dau de greu!
Ce să fac, căluțul meu?
Și căluțu-i spune iar:
— De, necazu-i mare, dar
Tot cu mine-ai să te-ajuti.
Vezi dacă n-ai vrut s-ascuți?
Și doar din prietenie
Vreau să-ți spun: ce-o să mai vie
Va fi încă mai amar!
Dar te du acum la țar
Și îi spune: „La plecare

Dă-mi, te rog, două ștergare,
Cort de aur și mătasă,
Tot ce trebuie la masă
Și mulțime de mîncări,
Dulciuri, chiar de peste mări.“

Cum ajunse la palat
Vanea-așa a cuvîntat:
— Țarule, pentru plecare
Dă-mi, te rog, două ștergare,
Cort de aur și mătasă,
Tot ce trebuie la masă
Și mulțime de mîncări,
Dulciuri, chiar de peste mări.
Țarul, care sta în pat,
Porunci ne-ntîrziat
Ca boierii din divan
Să-i dea toate lui Ivan,
Și-i mai spune vorbe bune,
Ba chiar și „drum bun“ îi spune.

Iar a doua zi, în zori,
Da căluțul din picior:
— Ei, stăpîne! Dormi degeaba?
Cine vrei să-nceapă treaba?
Atunci Vanea se sculă
Și de drum mi se găță,
Luă momeli pentru crăiasă,
Tot ce trebuie la masă
Și mulțime de mîncări,
Dulciuri, chiar de peste mări,
Cîte-n sacul lui încap.
Îl legă ca pe-un ciorap,
Se-mbrăcă mai călduros,
Pe căluț sări ciudos,
Scoase-o pîine, știi, mai mare,

Luînd-o spre Soare-Răsare,
S-o aducă pe crăiasă.

Merg întruna, nu se lasă,
Și-n sfîrșit, a opta zi,
Intră-n codri cenușii.
— Iată drumul spre ocean,
Spuse calul năzdrăvan.
Fata pe ocean trăiește.
Vezi tu, Vanea, ea pășește
Doar de două ori pe an,
Către noi, de pe ocean,
Pentru cîte-o zi întreagă.
Las-că vezi tu mîine, dragă!
Și căluțul, cu Ivan
A ieșit drept la ocean,
Peste care-un val în spume
Tremură și ca un fum e.
Vanea mi-a descălecat,
Iar căluțu-i da iar sfat:
— Hai, proptește cortul tare,
Pune masa pe ștergare
Cu tot felul de mîncări,
Dulciuri chiar de peste mări,
Și pe după cort te-ntinde.
Numai vezi de ia aminte:
Uite, cu crăiasa vine
Barca de-aur către tine...
Las-o-n cort, las-o cît vrea
Să mănînce și să bea;
Iar cînd va cînta duios,
Ieși din ascunziș, frumos,
Intră-n cortul de mătasă,
Prinde-o iute pe crăiasă
Și mă cheamă de îndată.
La porunca ta strigată

Voi veni numaidecât
Și-om porni... Dar, cât de cât,
Cătă bine să te ții,
Că, dacă vei adormi,
Alt bucluc, să știi, te paște!
Calul pierе. Stînd să caște,
Vanea se piti și el
Și tăie pînza nițel,
S-o pîndească pe crăiasă.

E-o amiază luminoasă;
Fata vine către el,
Intră-n cort încetinel
Și se pune-apoi la masă.

— Iacăt-o și pe crăiasă!
Și-n povești ți se mai spune,
Zice Vanea, că-i minune,
Că-i a lumilor frumoasă...
Mă tot uit eu la crăiasă,
Dar frumoasă nu-i de fel.
E-albă, trupu-i subțirel
Mi-l cuprinzi cu-o mână lesne,
Și ce glezne, ce mai glezne!
Parc-ar fi de pui, zău... Ptiu!
Placă-i cui i-o place! Știu
Că n-aș lua-o niciodată!
Fata cîntă-acum șireată,
Iar Ivan, nu știe cum,
Mi se lasă-ntîi pe-un pumn
Și, de cîntec legănat,
Îmi adoarme ca scăldat.

Soarele lin apunea,
Dar căluțul necheza,
Cu copitele izbind
Și-nciudat boscorodind:
— Dormi, Ivane, liniștit!
Ce să-ți pese? Negreșit
Nu pe tine, chiar sub apă,
Țarul te va trage-n țeapă...
Iar Vaniușa-atunci ofta,
Și plîngînd se tot ruga
De căluț, de-o vrea să-l ierte,
Să-nțeleagă, să nu-l certe,
Că n-o să mai doarmă, zău!
— Să te ierte Dumnezeu,
Zise calul. După toate,
Voi mai face ce se poate.
Vezi de nu mai ațipi!
Mîine chiar, în zori de zi,

Va veni mîndra crăiasă
Și în cortul de mătasă
Va mai bea din miedul tău.
De-ai s-adormi iar, e de rău,
Că te-așteaptă țeapa, știi!
Și căluțul iar pieri.

Vanea strînse, pasămite,
Pietre, cuie ascuțite
De la vechi bărci fărîmate
Ca să-l poată-mpunge-n spate,
Somnul de l-ar toropi.
Iar în zori, a doua zi,
Iacăt-o și pe crăiasă.
Barca lîngă mal o lasă,
Intră-n cort încetinel,
Se așază și, la fel,
Între-atît de dulce cîntă,
Vorba moale o cuvîntă,
Că Ivan al nostru, mai,
Mai să picotească: — Stai!
Nu! Așteaptă! Vanea strigă
Și-n picioare se ridică.
Nu te las s-o mai tulești,
N-ai să mă mai păcălești!
Se repede și — mămucă! —
De cosițe mi-o apucă...
— Hai, căluțule, degrabă!
Vin și-ajută-mă la treabă!
Calul într-o clipă vine:
— Ei, halal! Așa e bine!
Suie-mi-te în spinare,
Și-apoi ține-o, neică, tare!

În cetatea lui frumoasă
Țaru-aleargă spre crăiasă,

Grabnic mîinile-i apucă
Și-n palat ar vrea s-o ducă,
S-o așeze pe crăiasă
Sub pologul de mătăasă.
I se uită-n ochi vrăjit
Și-i vorbește-ndrăgostit:
— Of, fecioara mea senină,
Te îndură, fii țarină.
Cît din ochi doar te-am cuprins,
O văpaie m-a aprins.
Ochii tăi de mure coapte
N-au să-mi lase somn la noapte,
Iară ziua focul lor,
Of, mă va usca de dor!
Uite, nimeni nu te-nfruntă.
Totu-i gata pentru nuntă.
Mîine-n zori, lumina mea,
Mîine ne vom cununa,
Mîine ai să-mi fii mireasă...

Doar că tînăra crăiasă,
Fără-un cuvîntel măcar,
Și-a-ntors spatele spre țar.
Țarul însă nu cîrtește,
Ci mai mult se-ndrăgostește.
Îngenunche-n fața ei
Și-i apucă mîna: — Ce-i?
Se pornește iar a-i spune,
Ce-i, frumoasa mea minune?
Spune-mi ce te-a supărat.
Focul meu nesăturat?
Vai de mine și de mine...
Dar crăiasa-i spune: — Bine.
Dacă vrei chiar să mă iei,
Adu-mi, dar în zile trei,
Inelușul din ocean.

– Hei, chemați-l pe Ivan,
Strigă țarul. Și, de zor,
Mai s-o ia el la picior.

Iată că Vaniușa vine;
Țaru-l ia cu vorbe line:
– Uite ce-i, dragă Ivan,
Du-te iar pîn-la ocean
Și-adă-mi de la fund, că lesne-i,
Un inel de al crăiesei.
De-l aduci în zile trei,
Drept răsplată-ți dau ce vrei
– Păi, după întâiul drum
Mai sînt obosit și-acum.
Iar să merg pîn-la ocean?
Spune amărît Ivan.
– Hoțule, cum să n-am zor?
Nu vezi că vreau să mă-nsor?
Strigă plin de nerăbdare
Țarul, bate din picioare.
Ia nu te codi la treabă.
Șterge-o, pleacă mai degrabă!

Bietul Vanea vru să plece.
– Stai! Cum drumul tău va trece
(Spuse din senin crăiasa)
Unde-și are mama casa
De smarald, bătută-n stele,
Mergi de-i spune mamei mele
Cum că fiica ei ar vrea
Să priceapă de ce ea
De trei nopți și de trei zile
Fața și-o ascunde-a silă?
Frățiorul meu frumos
De ce stă în nour gros
Și privirea lui cea trează

Nu-mi trimite nici o rază?
N-ai să uiți? — Nu, doamne sfinte,
Numai dac-oi ține minte!
Dar aş vrea să ştiu acum
Cin' ți-i frate, cine muma,
Ca să nu uit de niciuna.
Spuse-atunci crăiasa: — Luna
Mi-este mamă, iară frate
Soarele! — Trei zile-n toate!
Mai adaugă țarul-mire,
Iar Ivan, plin de mîhnire
O pornește-atunci oftînd
Și aproape, zău, plîngînd,
Spre căluțul lui cuminte.

Iar căluțul, cum îl simte:
— Ce-i, Vaniușa, ce te doare?
Ce ai, dragă frăţioare?
Îl întreabă.

— E de rău!

Ce să fac, căluțul meu?
Țarul vrea să se însoare,
Și-ncă zor nevoie mare!
Iar mă plimbă la ocean,
Spune amărît Ivan.
Și-apoi procletul de țar
Timp mi-a dat trei zile doar
Să-i găsesc (dar în ce fel?)
Dracu ştie ce inel.
Și mi-au poruncit și ca
Soarele și Luna, da,
Undeva, la ei acasă,
Să-i întreb... Măi, ce crăiasă!
— Eu doar din prietenie
Vreau să-ți spun: ce-o să mai vie
Încă nu s-a terminat,

Spuse calul cocoșat.
Du-te-acuma și te culcă,
Iar în zori ceva îmbucă
Și-om porni către ocean.

Cînd se lumineă, Ivan
Își vîrî în buzunar
Niște cepe de-ale mari,
Se-mbrăcă mai călduros,
Pe căluț sări, frumos,
Și la lung drum mi-a pornit...
Stați nițel c-am obosit!

PARTEA A TREIA

*A fost om de prin norod,
Azi e falnic voievod*

Ta-ra-ra și ta-ra-ra!
Din ogradă-un cal ieșea,
Dar țăranii-l apucară
Și mai tare-l ferecară.
Stă o cioară-ntr-un stejar
Și din goarnă, iar și iar
Cîntă și nu se oprește,
Pe creștini de-i veselește:
— Ascultați, voi, cei de treabă!
Cic-a fost un moș și-o babă.

Moșul dacă șuguiește,
Baba zicători rostește
Și se pun pe chefuit,
Chef cum nu s-a pomenit!
Uite-un început. Dar stai,
Basmu-abia pornește. Hai!
Pe la poarta noastră cîntă
Musca și așa cuvîntă:
— Ce-o să dați pe vestea mea?
Știu o soacră ce-și bătea
Nora, stînd lîngă cuptor.
A legat-o binișor,
Un picior i-a descălțat
Și i-a spus, știi, încrunțat:
— N-ai să te plimbi nici un pic!
Nu privi la vreun voinic!
Iată-alt început. Ei, dar
Vine și povestea iar!

Merge, cum ziceam, Ivan
De-a călare spre ocean.
Viforos căluțul zboară,
Astfel că din prima seară
Mii de verste-a înghițit.
Nicăieri n-a poposit.
Și-ajungînd lîngă ocean,
Calu-i spune lui Ivan:
— Măi, Vaniușa, pasămite
Peste cîteva clipite
Vom intra într-o poiană,
Lîngă-oceanul fără seamăn;
Pe ocean stă tolănit
Un ditamai pește-chit,
Canonit de grea urgie
Că nici pînă azi nu știe
Cum să capete iertare;

El o să te roage tare
De la Soare, sus, în cer,
Milă pentru el să ceri;
Spune-i că vei întreba,
Numai vezi de nu uita!

Iată, intră în poiană
Lîngă-oceanul fără seamăn;
Peste el stă tolănit
Un ditamai pește-chit.
Trupu-ntreg îi e arat,

Pari în coaste-i s-au-nălțat,
Chiar un crîng pe coadă-i crește,
Iar pe spate-un sat trăiește;
Între ochi s-a-ncins o horă
Și, chiar de la prima oră,
Prin mustăți, purtînd balerci,
Fetele culeg ciuperci.
Calul peste chit fugea,
Cu copitele-l bătea,
Iar dihania minune
Călătorilor le spune,
Gura-i mare deschizînd
Și, din greu, cu-amar oftînd:
— Domnii mei, vă zic drum bun!
Încotro? Din ce cătun?
— Sîntem soli cu mare fală
Și venim din capitală,
Spuse calul, potolit.
Mergem către răsărit,
Chiar spre casa de smarald!
— N-ați putea, îi roagă cald,
Să mi-l întrebați pe Soare
De ce sufăr și mă doare
Și cît timp va trebui
Încă a mă chinui?
— Bine, pește-chit, prea bine,
Spuse calul. Las' pe mine.
— Tăiculiță, cine știe,
Poate mă scapi de urgie,
Că de zece ani așa
Zac... Te-oi răsplăti cîndva!
Mi ți-l roagă chitul iar
Și oftează cu amar.

— Bine, pește-chit, prea bine,
Strigă Vanea, las' pe mine,

Și căluțul dintr-un salt
Zboară peste malul nalt,
Iar nisipul, sub picior,
Se ridică, parcă-i nor.

Mult, puțin dacă s-au dus,
Dac-au mers pe jos, pe sus,
Dac-au dat de cineva,
Nu știu. Nici nu mă-ntreba.
Basmul iute se desface,
Treaba însă-ncet se face.
Fraților, atîta știu,
C-au ajuns într-un târziu
Unde (m-a-nvățat un vînt)
Crește cerul din pămînt
Și femeile domoale
Furca-n cer o pun, agale.

De pămînt se despărți
Vanea și în cer sui;
Ca un cneaz, fudul e foarte
Și-și dă cușma pe o parte.
— Ce minune! Ce minune!
Mîndră-i țara noastră, spune
El către căluțul lui
În poienile-albăstrui,
Dar cînd ceru-l văd, n-aș vrea
Nici să mai pășesc pe ea.
Cel mai bun pămînt, știi doar,
E și negru și murdar.
Vezi ce-albastru și frumos
E pe-aici. Ce luminos!
Ia te uită-n depărtare
Cum scînteie ca un soare,
De-ți ia ochii. Măi, să știi
Că cetatea lor o fi,

Spune el către căluț,
Prea au pus-o înăltuț!
— E palatu-mpărătesei
Sau, mai bine, al crăiesei,
Îi răspunde cocoșatul.
Luna-n el își face patul.
Peste noapte, singurel,
Soarele se culcă-n el.

Se apropie. La poartă
Stâlpi de sticlă-o boltă poartă,
Stâlpi de aur meșteriți
Și, ca șerpii, răsuciți;
Au deasupra lor trei stele;
Cresc grădini lângă castele
Și pe crăcile de-argint
Colivii vezi strălucind;

Păsări de-aur ciripesc
Cîntece cu duh crăiesc,
Tot palatul cu palate
Pare un oraș cu sate,
Iar pe-acoperiș, în soare,
Scapără o cruce mare.

Calu-n curte de-a intrat,
Vanea mi-a descălecat.
Intră în castel, la Lună,
Și începe-așa să-i spună:
— Lună-a Lunii, noroc bun!
Sînt Ivan cel din cătun
Și din depărtare vin
Prea plecat să mă închin.
— Șezi, Ivane din cătun,
Zise ea, cu graiu-i bun.
Ia să-mi spui, cam care vînt
Te-a adus de pe pămînt
În a noastră-mpărăție?
De-unde vii? Ce seminție?
Cum ai nimerit aci?
Spune tot, nu te feri!
— Vin din lumea pămîntească
Și din țară creștinească,
Spune-adevărat Ivan.
Am trecut peste ocean,
Că țarin-a poruncit
Ca-n palatul tău slăvit
Să-ți grăiesc... ăă... cum a zis?...
„Spune-i mamei, cu dichis,
Cum că fiica ei ar vrea
Să-nțeleagă de ce ea
De trei nopți și de trei zile
Fața și-o ascunde-a silă;
Frățiorul meu frumos

De ce stă în nour gros
Și privirea lui cea trează
Nu-mi trimite nici o rază?“
Cred c-așa-i! E de mirare
Cum s-o-ntoarcă e în stare!
Dar să-mi amintesc chiar tot
Ce mi-a spus, zău că nu pot...
— Ce țarină? Unde-i casa?
— Parcă tu n-ai ști... Crăiasa!
— Cum? Crăiasa? Ian stai, ian!
O răpiși chiar tu, Ivan?
Strigă Luna-a Lunii. Cum?
Doar că Vanea din cătun
Spune: — Ce? N-aveai habar?
Află că-s scutier la țar
Și că țaru-a poruncit
Ca-n trei săptămîni, zorit,
S-o primească la palat.
Iar de nu, ți-o spun curat,
M-ar fi tras tătucu-n țeapă!
Luna, gata să înceapă
Plînsul, mi-l îmbrățișează,
Mi-l sărută și oftează:
— Ah, Ivane din cătun,
Spune Luna-a Lunii-acum,
Mi-ai adus o veste mare...
Să vorbesc nici nu-s în stare!
Păi tăceam, ne întristam,
Pe crăiasă o plîngeam!
Iacătă de ce, nu-n silă,
De trei nopți și de trei zile
Fața-n nori mi-o ascundeam.
Tot jeleam, mereu jeleam...
Noapte, zi, nu m-am culcat
Și nimic n-am îmbucat;
Iar feciorul meu frumos

S-a-nvelit în nour gros
Și și-a stins raza fierbinte
Nici să vadă înainte,
Dor fiindu-i de crăiasă.
Dar e oare sănătoasă?
Nu e tristă, bolnăvioară?
— Toate ar fi bune, dară
Parcă se usucă, zău.
E cât un chibrit. Mai rău!
Într-o mînă o poți ține.
Dar s-o mărita cu bine
Și-atunci cred că s-o-ngrășa:
Știi că țarul vrea s-o ia!
Luna însă se încruntă:
— Șaptezeci de ani și nuntă
Cu o fată tinerică?
Lasă, Vanea! N-avea frică,
Va rămîne mire doar.
Ian ascultă ce tîlhar!
Dar acum s-a isprăvit,
Gata, prea s-a lăcomit!
Vanea zise-atunci: — Se poate...
Dar, de vrei să faci dreptate,
Am să-ți spun și despre chit...
Știu oceanul peste care
Chitul stă, cât e de mare.
Trupul tot îi e arat...
Și, sărmanul, m-a rugat
Să te-ntreb și eu așa:
Chinul cînd i s-o curma?
Cum să capete iertare?
Și ce vină mare are?
Luna limpede a spus:
— Ce mai? Taine multe nu-s!
Se trudește c-a-nghițit,
Deși Domnul n-a voit,

Treizeci de corăbii. Iată,
De le-o slobozi, pe dată
O să-l ierte Dumnezeu.
Rănilor, deși e greu,
Toate i le-o vindeca
Și ani fericiți i-o da!

Din jilț Vanea se sculă,
Bun rămas apoi își luă,
Luna-l strânse-n brațe tare
La sărutul de plecare.
— Ei, Ivane din cătun,
Sănătate și drum bun!
Frățioare, mulțumesc,
Zile multe îți doresc
Și te rog s-o liniștești
Pe crăiasă, să-i șoptești:
„Mama e mereu cu tine;
Nu mai plînge. Nu e bine.
În curînd te-i veseli,
Nu un moș — așa să știi —
Ci un tînăr, pe-armăsar
Te va duce la altar.“
Ei, drum bun! Domnul cu tine!
Mulțumind cum se cuvine,
Vanea pe căluț se saltă,
Chiuie cu voce-naltă
Și-o pornește-n goana mare,
Că doar treburi tot mai are.

Iar a doua zi Ivan
Îmi ajunse la ocean.
Calul, iată, fuga da
Și pe chit mi ți-l izbea
Cu copita, alergînd.
Chitul întrebă oftînd:

— Fraților, vai, îndurare!
Voi primi cândva iertare?
— Stai nițel. Mai stai așa!
Călușorul tot striga.

Mai apoi, intrînd în sat,
Pe țărani i-a adunat
Și, izbind dîrz din copite,
Le-a grăit vorbe cumplite:
— Ascultați, măi, oameni buni,
Astăzi veți vedea minuni.
Dacă nu vrea să se-afunde
Careva din voi în unde
S-o tuliți, cum știți mai iute,
Cu căruțele umplute.
Marea-n clocot va mugi,
Chitul azi se va urni...
Toți atunci se-nspăimîntară,
Se cruciră și strigară
„Văleleu!“ și „Vai de noi!“
Pe la case-o șterg. Apoi,
Strîng în grabă, pun în care
Tot ce are fiecare.
Și, cît ai clipi, fugiră
Și pe chit mi-l părăsiră.
La amiazi nu mai era
În tot satul — zău așa! —
Nici un suflet. Fug plugarii
De parc-ar fi dat tătarii!

Calu-atunci domol pășește
Peste chit și-apoi răcnește,
Cît de aprig e în stare:
— Pește-chit! Dihanie mare!
Suferi o pedeapsă grea
Pentru-o vină de cândva.

Deși Domnul n-a voit,
Tu, găman, ai înghițit
Treizeci de corăbii; iată,
De le slobozești, pe dată
Te și iartă Dumnezeu.
Rănilor, deși e greu,
Toate ți le-o vindeca
Și ani fericiți ți-o da.

Bine vorba nu sfârșea,
Că zăbala și-o mușca,
Se-opinti cât ai clipi
Și taman pe mal sări.

Iar, minune, chitul-pește
Ca un munte se urnește
Aruncînd, în rînd, pe mare,
Aruncînd fără-ncetare
Vas cu vas — din botu-urias —
Cu catarge și vîslași.

Domnul mărilor, de larmă
Nu mai izbuti să doarmă,
Că din tunuri se trăgea
Și din goarne se suna,
Vasele ieșiră-n larg
Cu lungi flamuri la catarg,
Popa zise în neștire
Slujbe lungi de mulțumire,
Pe cînd toți vîslașii-n cor,
Bucuroși, cîntau de zor:
— Hei, pe marea mare, mare,
Undeva, în depărtare,
Ies corăbii să colinde
Cît pămîntul mări cuprinde!

Valurile spumegară,
Navele se-ndepărtară,
Iară chitul, fericit,
Strigă ca înnebunit,
Deschizînd cît îl încape
Gura și izbind prin ape:
— Dragii mei, vă mulțumesc!
Ah, cum să vă răsplătesc?
Poate vreți scoici colorate?
Peștișori de aur, poate?
Poate vreți mărgăritare?

Vă aduc tot ce-s în stare!
— Pește-chit, noi, drept răsplată
Nu vrem ce ne-ai spus, îndată
Îi răspunde-atunci Ivan.
Mai curînd, ia din ocean
Un inel ce-avea crăiasa...
Ea ne-o fi împărăteasa!
— Pentru-așa prieten, bine.
Dau și sufletul din mine!
Jur că pînă-n zori de zi
Inelușul l-oi găsi,
Îi răspunse lui Ivan
Chitul, — și căzu-n ocean.

Iată că din coadă bate,
Cheamă-n mările-nspumate
Al nisetrilor popor
Și îi spune-n mare zor:
— Să-mi găsiți pînă diseară
Un inel, minune rară,
Ce-a căzut de pe pămînt.
Dați de el și, pe cuvînt,
Vă voi înălța în grad:
Îmi veți fi boieri de sfat!
Dar dacă porunca-mi dreaptă
N-o-impliniți, atunci v-așteaptă...
Toți nisetrii se-nchină
Și, cuviincios, plecară.

Iar cam după ora trei,
Doi nisetri albi și grei
Lîngă chit sfios plutiră
Și smerit așa grăiră:
— Mare țar! Vai, nu ne bate!
Toată marea, cît se poate,
Am umblat și-am scormonit,

Dar inelul n-am găsit.
Credem că doar Moș Răspăr¹
L-ar afla; într-adevăr,
Cum se plimbă multicel,
Sigur știe de inel.
Însă, parcă-i un făcut,
Nu știm unde-a dispărut...
— Să fie găsit de-ndat'!
Strigă chitul supărat
Și tot mișcă din mustață:
Ia să-l văd și eu la față!

Iar cei doi se ploconiră,
La judecător fugiră
Poruncind ne-ntârziat
Un ucaz să fie dat
Ca să fie-adus de păr
Îndrăcitul Moș Răspăr.
Cînd plătica auzea
La ucaz de zor scria,
Iară somnul, sfetnic mare,
Iscăli cu-o pană tare.
Racul negru pături
Foaia și-o pecetlui.
Doi delfini apoi chemară
Poruncind cu vorbă rară
Ca, din vrere-mpărătească,
Mările să scotocească
Și pe Moș Răspăr, chefliu,
Bătăuș și zurbagiu,
Să-l găsească ne-ntârziat
Și să-l ducă la-mpărat.

¹ Răspăr — peștișor de apă dulce
semănînd cu bibanul. Aripioara
dorsală pare o creastă cu ghimpi.

Iar delfinii se-nchinară,
După Moș Răspăr plecară.

Cată-n mări, aici-colea,
Cată-n râuri, iar așa,
Iezere adânci măsoară,
Prin strîmtori mi se strecoară;
Nu e Moș Răspăr și pace.
Și se-ntorc — te uită, drace! —
Mai să plîngă de necaz.
Dar deodată, într-un iaz,
Iată, mare gălăgie:
— Măi, ce dracu? Ce să fie?
Scurt, delfinii, într-o doară,
Și în iaz se cufundară.
Colo, Moș Răspăr de-un ceas
Se bătea cu un caras.
— Dare-ar dracii toți în voi!
Uite ce mai tărăboi!
Mari viteji avem în țară...
Solii amîndoi strigară.
— Ce vă pasă? Moș Răspăr
Se răsti, pufnind pe nări.
Gluma voastră nu-mi prea place
Și vă-nțep, de nu-mi dați pace!

— Of, ce păcătos chefliu,
Bătăuș și zurbagiu!
Toată viața știm c-ai bea,
Tot te-ai bate și-ai striga...
Doar pe drumuri te găsim!
Ei, dar ce să ne tocmim,
Uite-aici ucazul dat.
Hai degrabă la-mpărat!
Și-amîndoi, pe Moș Răspăr
Mi ți-l iau frumos de păr

Și, așa, cu el plecară.
Însă moșul strigă iară:
— Fraților! Vă îndurați!
Înc-o dată doar să-mi dați
Voie nițeluș să-l bat
Pe carasul blestemat,
Că de strașnică ocară
M-a făcut în astă seară...
A strigat ce-a mai strigat,
Pîn' la urmă a-ncetat.
Și l'au luat solii pe sus
Și pe Moș Răspăr l-au dus
Drept la chitul împărat,
Unde l-au înfățișat.

— Ai fi vrut să-mi vii pe mîine?
Unde-mi umbli, fiu de cîine?
Strigă țarul supărat.
Moș Răspăr a-ngenuncheat
Tremurînd de vina-i mare
Și cerînd smerit iertare.
— Să te ierte Dumnezeu,
Că atunci te iert și eu!
Dar, ca să te iert, să știi,
Vrerea-mi ai a-ndeplini.
— Bucuros, țar-chit! Mă prind!
Strigă Moș Răspăr scîncînd.
— Umbli-n ape de tot felul.
Cred că știi unde-i inelul...
— Al crăiesei? Cum să nu!
Pot să ți-l aduc și-acu'!
— Du-te-atuncea mai degrabă
Și să-mi vii cu bună treabă!

Închinîndu-se spășit,
Pleacă Moș Răspăr grăbit.

Cu slujbașii toți se ceartă,
C-un biban se ia la harță
Și, în drum, stîlci ușor
Nasu-a șase peștișori.
După care faptă mare
Se azvîrle-ntr-o vîltoare
Și, pe fund, sub munți de apă,
O lădiță că dezgroapă,
De o sută puduri grele.
— Asta-i treabă cu belele!...
Și, din mările-argintii,
Cheamă neamul de scrumbii.

Ele-ndată se adună
Lărmuind ca o furtună,
Peste tot se-aude: — Zdup!

Și-alandala-apoi: — Hei-rup!
Dar, de strașnic ce răcniră,
Numai bine răgușiră,
Iar lădița — ce păcat! —
Nici c-un deșt nu s-a mișcat.
— Zi scrumbii, și pace bună.
Păi, așa, mai stăm o lună!
Moș Răspăr, deci, s-a-nturnat
Și nisetrii i-a chemat.

Iar nisetrii se adună,
Tac, pun umăru-mpreună
Și ridică de îndată
Hop! lădița scufundată.
— Măi flăcăi! Ei, seama luați!
Drept spre țar vă îndreptați,
Că eu pornesc cătinel
Să mai m-odihnesc nițel.
Mă cam ia cu somn, băieți,
Și-ochii mi se-nchid, vedeți...

Merg nisetrii-not spre țar,
Însă Moș Răspăr, ștrengar,
Tuști! în iazul din vecini
De-unde-a fost scos de delfini,
Ca să se mai bată iar,
Nărvitul de tîlhar!
Ei, dar să-l lăsăm în pace,
Să vedem Ivan ce face.

E tăcere pe ocean.
Pe nisip, întins, Ivan
După chit privește-n zare
Mormăind cu supărare,
Iar căluțul credincios

Doarme pe nisip, frumos.
Se-nsera, era răcoare,
Apusese mîndrul soare
Și de focul lui curat
Cerul tot părea spălat.
Însă chitul nu se-arată.
— Bată-te, chit, să te bată!
Face-te-ai de rîs și-ocară!
A jurat ca pînă-n seară
Cu inelu-aici să vie,
Dar să dea de el nu știe
Și acum pe somn s-a pus!
Iată, soarele-a apus
Și...

Dar marea clocoti
Iară chitul se ivi:
— Pentru binele făcut,
Eu cuvîntul mi-am ținut.
Și lădița — buf! — la mal
Cade și-o împinge-un val.
Malul surd a bubuit.
— Ei, acum te-am răsplătit.
Dacă va mai trebui,
Poți să mă mai chemi, să știi.
Ce-ai făcut tu pentru mine
N-am să uit... Rămîi cu bine!
Chitul-țar atunci tăcu
Și-n oceanu-adînc căzu.

Dar căluțul se trezise,
Se sculase și-apoi zise,
La Ivan dacă privi
Și, voios, pe loc sări:
— Pește-chit, ei, bravo ție!
Te plățiși de datorie!
Pește-chit, îți mulțumim,

Că, ce-i drept, ne cam grăbim!
Hai, stăpîne, și te scoală,
Lasă lene și tînjală,
Timpul nu se-oprește-n loc,
Mîine-i ziua de soroc,
Dacă-ntîrzii, moșul moare...
Dar Vaniușa spuse: — Oare
Nu vezi lada că-i prea grea?
N-o pot singur ridica;
Chitul o fi pus în ladă
Cinci sute de draci, grămadă!
Nu-s în stare să fac treaba,
Am cercat, dar e degeaba!
Calu-atunci, nerăspunzînd
Și lădița ridicînd
Parcă fără greutate,
Ca pe-un fulg o saltă-n spate.
— Hai, Ivan, c-o iau din loc.
Ca s-ajungem la soroc,
Va să mergem voinicește.

Ziua-a patra cînd mijește,
Vanea intră în cetate.
Țaru-aleargă pe cît poate:
— Ei, inelul?

Cumpătat
Vanea mi-a descălecat,
Răspunzînd cu mîndru grai:
— Uite lada, ce credeai?
Cheamă oaste mai voinică.
Lada pare mititică,
Dar și-un pîlc de draci ar frînge!
Țaru-ndată oaste strînge
Și poruncă dacă-a dat
I se-aduce în palat
Lada. Iar acum crăiesei

Dulce-i murmură:

— Miresei,

I-am adus inelu-n dar.

Trebuie să spun, deci, iar

Că nimic nu ne oprește

Și că, dacă ea dorește,

Mîine, chiar, ne cununăm,

Nici o zi nu amînăm.

Însă-acum, iubito, crez

Că inelul vrei să-l vezi?

El e în odaia ta.

Dar crăiasa-i spune: — Da,

Știu, știu... Însă, drept să-ți spun,

Nu poftesc să mă cunun.

— Păi de ce, lumina mea?

Te iubesc nespus și-aș vrea,

Tare-aș vrea să mă însor.

Dacă nu... cred că-am să mor

De durere, mîine chiar!

Iartă-mi îndrăzneala, dar

Fie-ți milă, o, crăiasă!

Spune fata cea frumoasă:

— Ci privește, ești cărunt.

Eu copilă încă sînt.

Ne putem noi cununa?

Țarii toți coate și-or da

Că bunicu-a luat nepoata!

Țaru-i mînios: — Ei, gata!

Rîdă numai! Fac ce fac

Și le vin la toți de hac:

Peste ei voi năvăli,

Neamul li-l voi nimici!

— Chiar de nu vor rîde-așa,

Ne putem noi cununa?...

Mai cresc iarna flori? Zău nu!

Eu frumoasă, iară tu?...

Tu cu ce te poți făli?

Mai întreabă fata.

— Știi,

Sînt bătrîn, dar sînt voinic,

Zice țarul, cam peltic.

Dacă m-oi găti mai bine

Ai să vezi că orișicine

Crede că-s flăcău viteaz.

Seama ai să-ți dai chiar azi...

Dar, dacă îi vede graba,

Fata spune: — Nu, degeaba!

Orice-ar fi, să știi, nicicînd

Nu mă văd alături stînd

De-un urît plin de belele,

Care n-are nici măsele!

Țarul aprig chibzuiește

Și-ncruntîndu-se șoptește:

— Ce să faci atunci? Am zor.

Tare vreau să mă însor.

Iară tu, parcă-ntr-adins,

„Nu și nu“ o ții întins...

— Nu cu un moșneag în casă,

I-a răspuns fata frumoasă.

Fă-te mîndru, tînăr iar

Și-atunci mergem la altar.

— Păi, iubito, tu nu știi

Că nu poți întineri?

Numai Domnul... O minune...

Dar crăiasa-ndată spune:

— Dacă te arăți viteaz,

Ai să-ntinerești chiar azi.

Ia aminte: mîine-n zori,

Poruncește repejor

Ca în curtea ta cea mare

Să se pună pe picioare

Trei cazane la un loc

Și, sub ele, cîte-un foc.
Primul să cuprindă, toată,
Numai apă înghețată,
Apă fiartă cel de-al doilea,
Iară lapte cel de-al treilea,
Dar să fiarbă, știi, de zor...
Dacă vrei să te însori,
Încetează să te cruți:
Fără haine, gol-goluț,
Sai în lapte să te moi,
Sai în apa fiartă-apoi,
Iar apoi în cea-nghețată
Și-ai să te trezești îndată
Tînăr cum n-ai fi crezut!
Țaru-atuncea a tăcut.
Dar, văzînd că-i strîns cu ușa,
Mi ți-l cheamă pe Vaniușa.

— Ce? Mă mîi iar spre ocean?
Spune mînios Ivan.
Nu, mai pune-ți pofta-n cui!
Sînt trudit, cum nimeni nu-i.
Nu mă duc și pace. Basta!
— Nu, Vaniușa, nu e asta.
Mîine poruncesc în zori
Să se pună repejor
Trei cazane la un loc
Și, sub ele, cîte-un foc.
Primul va cuprinde, toată,
Numai apă înghețată,
Apă fiartă cel de-al doilea,
Iară lapte cel de-al treilea
Și... va fierbe binișor.
Tu ai să poftești în zori,
Ca-ncercare, să faci baie
Din copaie în copaie!

— Cum o ia pe ocolite!
Strigă Vanea. Pasămite
Doar găinile, mă iartă,
Bune-s pentru apă fiartă.
Iară eu nu sînt curcan,
Nici găină, sînt Ivan.
Știi, în apa înghețată
Poate m-aș scălda o dată,
Dar, de faci un foc mai viu,
M-ai pierdut de mușteriu.
Lasă-te de viclenii!
Pe Ivan nu-l duci, să știi...

Însă țarul doină-o ține:
— Ce? Stai la tocmeli cu mine?
Vezi că pleci dintre cei vii!
Dacă mâine-n zori de zi
Nu faci cum îți poruncesc,
Zău, am să te canonesc
Și-am să te ucid doar după
Ce-n bucăți au să te rupă.
Piei de-aici!

Ivan, oftînd,
O porni atunci plîngînd
Spre căluțul lui cuminte.
Iar căluțul, cum îl simte:
— Ce-i, Vaniușa? Ce te doare?
Ce ai, dragă frățioare?
Mirele bătrîn cumva
Iar a născocit ceva?
Vanea calu-mbrățișează,
Îl sărută și oftează:
— Vai de mine! Of, tîlharul!
Vrea să mă dea gata țarul!
Ia gîndește-te, mai spune,
Să mă scald acum mă pune,
Gol-goluț, de prima dată
Într-o apă înghețată,
Într-a doua clocotită
Și în lapte-ncins pe plită!
Iar căluțu-i zice-n grabă:
— Tii, afurisită treabă!
Toată dragostea mea, zău,
Trebuie să scapi de rău.
Dac-ai luat atuncea pana...
Numai de la ea, dușmana,
Ți s-a tras... Nu plînge-așa,
Lasă, om scăpa cumva;
Și, să știu că pier și eu,

Nu te părăsesc la greu.
Uite: mîine-n zori de zi,
Cînd în curte gol vei fi,
Tu pe țar întreabă-l: „Oare
N-ai putea, din mila-ți mare,
Să-mi trimiți, slăvite cneaz,
Calul, să-mi iau bun rămas?”
El se va îndupleca.
Eu din coadă-atunci voi da,
Botu-mi voi muia-n cazane,
Voi stropi — auzi, Ivane? —
Și apoi voi șuiera.
Tu pe gînduri nu mai sta,
Sai în lapte să te moi,
Sai în apa fiartă-apoi,
Iar apoi în cea-nghețată.
Dar acum te culcă-ndată...
Dormi, Vaniușa. Somn ușor!

Iar a doua zi, în zori,
Da căluțul din picior.
— Ei, stăpîne! Dormi degeaba?
Cine vrei să-nceapă treaba?
Vanea-atunci se scărpină,
Se întinse, se sculă
Și, ce s-a-mbrăcat el, doar,
Că a și pornit la țar.

Iar cazanele fierbeau.
Lîngă ele-n rînd stăteau
Surugii și bucătari,
Și argații mici și mari,
Lemne-n foc puneau avan
Și vorbeau despre Ivan.
Pe furiș la el cătau,
Și, din timp în timp, rîdeau.

Iată, pe nepusă masa,
Vine țarul cu crăiasa
Și-n ceardac se pregătesc
Pe voinic când îl zăresc.
— Hei, Vaniușa să înceapă!
Frate, vîră-te în apă!
Strigă țarul îmbufnat.
Vanea-atunci s-a dezbrăcat
Nerostind nici un cuvînt,
Iar crăiasa-nfășurînd
Vălul, ca să nu îl vadă,
Își luă ochii de la cadă.

Vanea stă lîngă cazane.
Țarul strigă: — Ce-i, Ivane?
Ce-mi tot stai pe gînduri dus?
Fă așa precum ți-am spus!
Doar că Vanea-ntreabă: — Oare
N-ai putea, din mila-ți mare,
Să-mi trimiți, slăvite cneaz,
Calul, să-mi iau bun rămas?
Țaru-oleacă se gîndi
Și, să vrea, binevoi,
Dînd porunca. Iar căluțul
Fu adus. Lăsîndu-i hățul,
Sluga se îndepărtă.
Calu-atunci din coadă dă,
Moaie botul în cazan,
Cu mișcări de năzdrăvan
Scurt pe Vanea mi-l stropește
Și-apoi șuieră șerpește.
La căluț Ivan privi,
În cazanu-ntîi sări,
În al doilea de îndată
Și-ntr-al treilea, înc-o dată.
Cît de frumușel ieși,

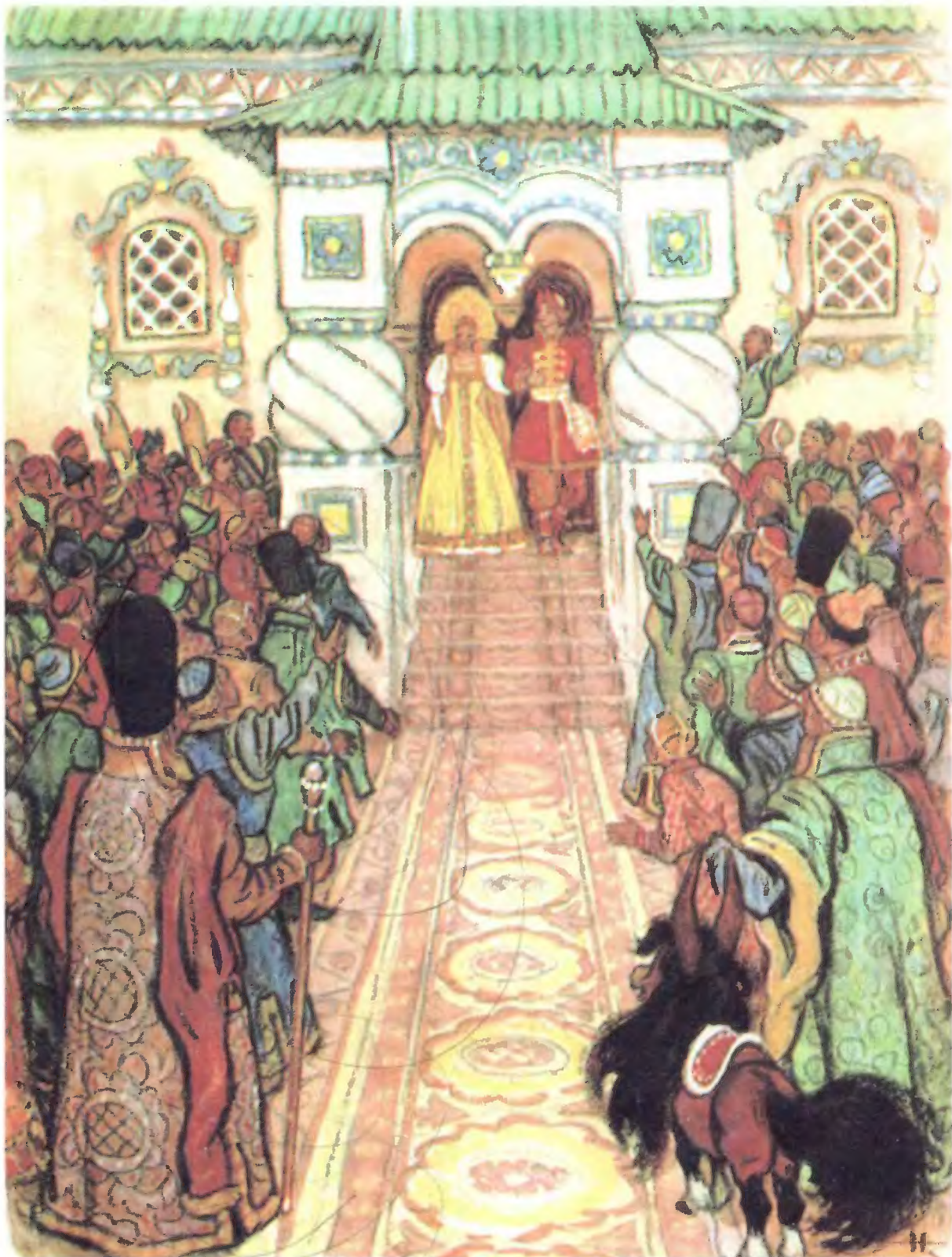
Nici că pot a povesti!
Straiele și le-mbracă
Și crăiesei se-nchină
Strălucind de tinerețe
Și nespūsă frumusețe.
— Ce minune-i asta? Zău,
Ce mîndrețe de flăcău!
Se-auzea strigînd din gloată.

Țarul porunci îndată
Ca să fie dezbrăcat.
Se-nchină cam tremurat
Și-n cazan dacă sări,
Fierse-acolo și muri!

Se făcu tăcere mare,
Iar crăiasa, cu glas tare,
Spuse-atuncea lămurit:
— Țarul vostru a murit!
De aici am să vă fiu
Eu țarină. Vreau să știu:
Mă iubiți? Atunci, priviți-l
Și pe țar și îndrăgiți-l!
Și-arătă către Vaniușa.

— Te iubim! răcniră-acușa
Poporeni. Și ne-am duce-n
Iad, chiar, pentru chipu-ți dulce.
De hatîrul tău vrem dar
Ca Ivan să fie țar!

Țaru-atunci luînd de mînă
Pe țarină-o duse pînă
La altar, de-i cununară.

Tunuri multe răsunară
În cetate, goarne mii.
Pivnița se aburi
De butoaie vechi cu vin
Și-mbătându-se din plin
Chiuiău toți gură-cască:
— Ura! Mirii să trăiască!
Măi, ce țar! Măi, ce țarină!

În palat s-a pus de cină.
Vinul ca un râu țîșnește,
Iar norodul chefuiește.
Cneji, boieri, tot beau mereu
Și pe-acolo-am fost și eu.
Bere, mied și vin aprins
Pe mustăți mi s-au prelins,
Dar în gură — ce păcat! —
Nici un strop nu mi-a picat...

© Traducere de Editura Ion Creangă, 1979
© Editura Raduga, 1990

Coeditare: Editura Radugă, Moscova și
Editura Ion Creangă, București

LECTOR: Sandu Singer

Tipărit în U.R.S.S.

Titlul ediției originale:

П. Ершов

Конек-горбунок

Издательство «Детская литература»
1970

